

Pruimtabak

Louis Bracco Gartner

Ik kreeg onlangs een telefoontje van een verslaggeefster van het NRC. Zij had horen verluiden dat, nu er niet meer gerookt mag worden op de werkplek en vele andere locaties, het gebruik van pruimtabak zich weer in een stijgende lijn zou begeven en er zelfs sprake zou zijn van een echte "hype". Het kostte nog al wat moeite om haar van dat idee af te brengen want door mijn realistische kijk op de zaak werden nogal wat poten onder haar beoogde artikel vandaan gezaagd.

Zij refereerde aan de gewoonte van Amerikaanse honkballers op te pruimen en dat dit gebruik ook naar onze Lage Landen overgewaaid zou zijn.

Nu heb je een verschil tussen pruimen en pruimen. Dus de oude manier van pruimen, een meer dan 400 jaar oud gebruik van tabak kauwen en waarvan B.Z.K. (Beste Zeer goede Kwaliteit) van Louis Dobbemann het bekendste voorbeeld was en de Snus tabak die al enige tijd bekend is maar sinds de antirook beweging steeds populairder wordt in de Noord-Europese landen, Amerika en Afrika. Swedish Match is de grootste producent van deze Snus tabak. Ze hebben een probleem, de Europese Unie heeft in 1994 een verbod uitgebracht op deze Snus tabak binnen Europa, behalve in Zweden en Noorwegen, maar daarover later meer.

Afbeelding 1: Etiketten van Louis Dobbelman pruimtabak

Wat is pruimtabak en hoe wordt het gemaakt?

In tijden van onze zeehelden Michiel de Ruyter en Piet Hein, beiden liggen trouwens in de Oude Kerk in Delft begraven, was er een verordening voor hun manschappen dat zij alleen bij de eerste mast mochten pruimen en dat zij zelf de omgeving van deze mast schoon moesten houden, dus de uitgespuugde pruimen met water van boord geveegd moesten worden. Het gebruik van tabak werd zelfs gestimuleerd want het hielp tegen scheurbuik, had een opwekkende werking en verdreef het hongergevoel. Voor zeelieden drie zeer belangrijke factoren.

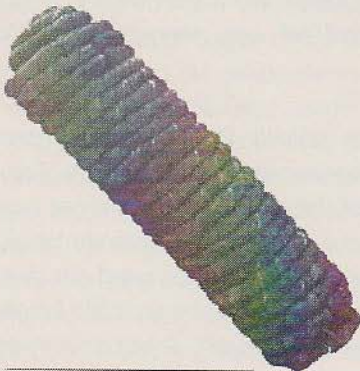
In het meer dan 100 oude boek van S.C.J. Bertram getiteld: De Tabak, handleiding voor hen, die zich in "het Tabaksvak" wenschen te begeven staat dat de zware Virginia en Kentucky tabakken zich het beste voor pruimtabak lenen. Pruimtabak moet zwaar en vettig zijn en een zwarte kleur hebben. Door de voor pruimtabak bestemde tabak in vloeistof zoals tabaksloug of in een bepaalde saus onder te dompelen werd die zwarte kleur verkregen. Voor 50 kilo pruimtabak had men 10 liter water nodig en 2 kilo krenten. Na het aan de kook gebracht te hebben laat men het afkoelen, wordt het door middel van een linnen doek gezeefd en worden de achter gebleven krenten uitgedrukt en het vocht ervan alsnog bij de saus gevoegd die inmiddels geslonken is tot 8 liter. Na het overgieten in een andere ketel wordt er nog eens 10 liter water en 4 liter goede wijn bij

gedaan, gaat de ketel weer op het vuur en worden de volgende ingrediënten toegevoegd zoals venkel, anijs, koriander en houtcassia nadat deze in een vijzel gestampt of gekneusd zijn.

Na twee uur langzaam koken wordt de inhoud weer door een grof linnen doek gezeefd en wordt weer het bezinsel zoveel mogelijk uitgedrukt en het sap daarvan er weer aan toegevoegd. Na het toevoegen van 4 liter oude wijn en 4 liter stroop worden de tabaksbladeren onder gedompeld in de dan lauwe saus. Vier weken in een saustobbe en de tabak is klaar om gekorven(gesneden) te worden.

Ook andere recepten zijn bekend waarbij onder andere kruidnagelen, jeneverbessen, muskaatnoten, gedroogde pruimen of laurierbladeren gebruikt werden. Veel van deze ingrediënten vind je ook terug bij de vervaardiging van karotten voor de snuiftabak. Om te zorgen dat de pruimtabak de juiste vochtigheid behield werd door sommige fabrikanten glycerine gebruikt.

Naast de gekorven pruimtabak kende men vroeger ook de gesponnen pruimtabak. Tabaksbladeren werden in een oplossing van water en zout (tegen het gisten) ingevocht en in een ton gedurende twee dagen goed afgesloten bewaard. Daarna werden op de spintafel de bladeren van een eerste en later van een tweede dekblad voorzien. Gelijk de haspel van een touwslager worden de lange strengen tabak in elkaar gevlochten tot de gewenste lengte. De saus die de tabak weer zijn eigen smaak geeft wordt middels verschillende malen koken met toevoeging van bijvoorbeeld dropwater, salmiak, potasch, keukenzout en gestotene galappelen verkregen en wordt zowel op de spintafel als over de gesponnen tabak gewreven. De rollen gesponnen tabak gaan onder een pers en blijven daar 4 tot 5 dagen staan. De geperste tabak wordt op maat gesneden, weer gesaut en geperst en deze gesponnen rolletjes of stangentjes tabak kwamen dan in de handel onder de namen Negrohead, Cavendish en Twist.

*Tobacco roll. Belgium, late
19th century.*

Vroeger Douwe Egberts, maar nu Imperial Tobacco geheten, vervaardigde voor een aantal jaren geleden, per week nog ongeveer een kleine duizend kilo pruimtabak in Joure. Niets vergeleken bij de 17 miljoen kilo shag en de miljoenen kilo's pijptabak, maar toch!

Met veel zorg en toewijding worden de beste Kentucky tabakken uitgezocht voor de steeds kleiner wordende groep liefhebbers van pruimtabak. De bladeren van de middelste en hoogste pluk hebben het juiste karakter en worden ter plaatse voor de Hollandse pruimers geselecteerd. Het maken van een goede pruim vraagt een aparte kennis en vergt ook veel meer zorg dan het maken van shag. Er moeten

zich toch een klein aantal jongere aan de pruimtabak wagen anders zou het gebruik van pruimtabak praktisch verdwenen zijn. Op plaatsen waar het roken verboden was, zoals vroeger in de mijnen, op het platte land en in de havens, werd veel gepruimd en soms ook tabak gesnoven. Imperial Tobacco vermoed dat daar, samen nu met de chemische industrie, (buiten de mijnen natuurlijk) nog steeds hun meeste klanten vandaan komen.

De geroutineerde pruimer weet zijn pruim tijdens het eten aan de ene kant van zijn mond te verstoppen terwijl hij met de andere kant zijn prak wegwerkt. Een goede pruim moet stevig en vochtig zijn en zijn smaak lang vast kunnen houden. Net als met de andere tabaksproducten is er nog steeds een panel van pruimers die de tabak uit Paraguay keurt en test. Als ware vinologen hebben zij het over tabak die, *in het begin vrij fris is of iets flauw. Wat week in de mond is of een ronde smaak heeft. Saus blijft merkbaar, ook bij doorpruimen. Soms iets te sterk, iets te dropwaterig en heeft wel of geen goede nasmaak.*

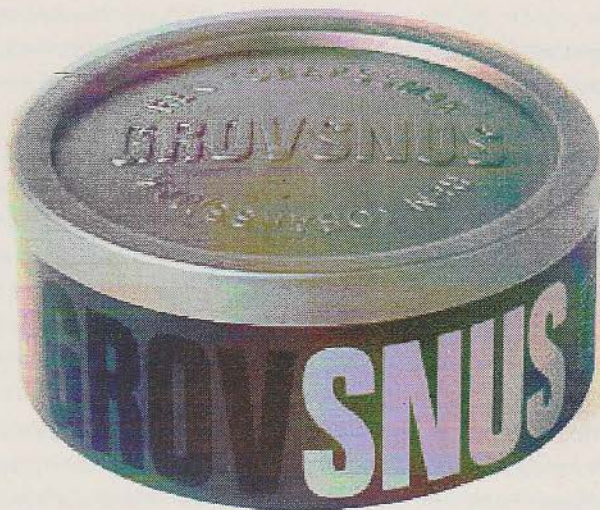
De saus bestaat nog steeds uit tien tot vijftien verschillende ingrediënten waaronder drop, laurier, kaneel en kruidnagelen. De minste afwijking in het recept wordt door de pruimer waar genomen. Toen een dropfabrikant niet de gewenste kwaliteit kon leveren en daarvoor een alternatief gebruikt werd kreeg men er van langs. "de pruimer pruimde het niet". Toch zal de pruimer, wel of niet zijn kwispedor gebruikend, binnen niet al te lange tijd volledig verleden tijd zijn.

Snus (spreek uit: snoes), van oorsprong een Zweeds product is een variant van rookloos nicotine gebruik en is ontwikkeld uit de ouderwetse manier van snuiven en populair bij ongeveer 20 procent bij alle mannen in Zweden en tussen de 5 en 12 procent bij alle vrouwen daar. Al vanaf 1975 is Swedish Match in Zweden bezig met het ontwikkelen van een rookloos tabaksproduct als alternatief voor het roken van sigaretten. Veel onderzoek is aan de productie van Snus voorafgegaan. Zo zijn er nieuwe methoden ontwikkeld voor kwekers met betrekking tot tabakssoorten en technieken voor verbouw, oogst en opslag. Stoffen in de tabak die gevaar op leveren voor de gezondheid worden verminderd of soms zelfs verwijderd. De Snus wordt eerst gepasteuriseerd om de bacteriën te neutraliseren en er worden gedurende het gehele proces dezelfde hygiënische normen toegepast als in de voedingsmiddelenindustrie. In 2003 heeft Swedish Match een geheel nieuwe fabriek in Zweden voor de fabricage van Snus tabak geopend. Grov Snus, wat al sinds 1915 verkocht wordt en oorspronkelijk uit het noorden van Zweden komt, is onlangs in een praktische nieuwe blikverpakking weer op de markt gebracht.

Zweden en Swedish Match waren dan ook zeer verontwaardigd dat in 1994 de Europese Unie een verbod uitbracht op Snus tabak. De Zweedse regering heeft alles in het werk gesteld om een uitzonderingspositie te bewerkstelligen wat uiteindelijk gelukt is voor Zweden en Noorwegen. In Amerika is Snus bekend onder de naam Snuff.

Snus wordt geleverd als los poeder of in zakjes van 2,5 bij 1,5 cm en moet gekoeld bewaard worden, tussen de 4 – 8 graden C in de koelkast en is ongeveer 6 maanden

houdbaar. Houdbaarheid is op de onderkant van de doosjes aangegeven. Wanneer de Snus iets uitgedroogd zou zijn doet een paar druppels water of whisky wonderen.

Hoe verder te gebruiken?

Men neemt een zakje (de gevorderde Snus gebruiker gaat soms wel tot vier zakjes) of draait een bolletje en legt dat onder de bovenlip en komt er met je tong niet tegen aan.

Je voelt een licht prikkelend gevoel op je lip.

Na enige minuten gaat de nicotine werken en voelt je een licht tintelend gevoel in hoofd en armen. Men blijft volledig helder van geest omdat de stimulerende werking alleen fysiek is.

Het gevoel zal langzaam afnemen en is na een kwartier grotendeels uitgewerkt.

Verwijder het zakje of het bolletje en spoel je mond goed schoon. Kauwgom na afloop geeft weer een frisse smaak.

Vanwege de aanwezige nicotine kan Snus een verslavende werking hebben. Bij regelmatig gebruik wordt zelfs aangeraden een paar weken van rust in acht te nemen.

Dit lezende kan ik me bij de beslissing van het Europese hof wel iets indenken.

Bronnen

Bertram, S.C.J. De Tabak. Handleiding voor hen, die zich in "het Tabaksvak" wensen te begeven Blom & Olivierse, Culemborg

Cursus Tabaksdetallist. NIVA, Bilthoven, 1955.

Alg. Dagblad 18 jan. 1992

Sail the Stars. Tijdschrift voor Swedish Match. December 2000

www.dierinbedrijf.nl

Info Imperial Tobacco